

מערכי שיעור לחינוך חברתי ערכי ביסודי

שבוע הגפוצ'ו

אדע חמדה כ'גוה - ה

ארץ חמדה

כיתות א-ה

בחודש אדר, שבו אנו קוראים במגילה על היותנו עם "מפוזר ומפורד בין העמים", אנו מציינים את שבוע התפוצות ומתבוננים בקשר העמוק ששמר עלינו כאומה אחת לאורך שנות הגלות. השיעור מזמין את הלומדים למסע של גילוי - להכיר מקרוב את קדושתה של ארץ ישראל ואת המקום הייחודי שהיא תופסת בלבו של כל יהודי, גם כאשר הוא חי בתפוצות.

נעמיק בשאלות: מה הופך את הארץ הזו ל"ארץ חמדה"? ומדוע במשך אלפי שנים שמרו יהודים בכל קצוות העולם, בכל הגלויות, על געגוע עז לשוב אליה?

באמצעות שיח, חקר אישי ופעילות חווייתית, תתחדד בלומדים ההבנה שארץ ישראל אינה רק נוף או גבול גיאוגרפי, אלא מרחב של קיום רוחני המהווה אבן שואבת, יעד ומכנה משותף לכל קהילות ישראל. זוהי ההזדמנות להעצים את תחושת השייכות של כולנו לסיפור הגדול של העם, להכיר במתנה שקיבלנו ולחבב על הלבבות את קדושת הארץ ומעלותיה.

מקדם ומפתח מיומנויות חברתיות:

מעורבות והשתלבות חברתית, ערבות הדדית, אמפטיה וקבלת השונה דרך היכרות עם תרבויות וקהילות מרחבי העולם.

ארץ חמדה חומץ לביגה א-ה

מטרת הפעילות:

להתחבר לקדושת הארץ, לדעת שיהודים בכל הדורות ובכל קהילות התפוצות שאפו לעלות ארצה, ולהכיר בכך שהגעגוע המשותף לארץ ישראל הוא שמחבר אותנו יחד לעם אחד, גם כשאנו במצב של עם "מפוזר ומפורד". לעלות ארצה.

אביזרים:

תעודות זהות לכל תלמיד [מצורף בנספח 8](#)
אביזרי תחפושות של עמים שונים או חומרים להכנת בובות אצבע או דף קומיקס. [מצורף בנספח 9](#)

מהלך הפעילות:

1. הכנת תעודת זהות

כל תלמיד ישלים תעודת זהות אישית: (מומלץ לקנות בחנויות כמו "הכל בשקל")
שם פרטי | שם משפחה | גיל | מספר ילדים
ארץ מוצא
ארץ מוצא האב
ארץ מוצא הסבא או הסבתא מצד האב
ארץ מוצא האם
ארץ מוצא הסבא או הסבתא מצד האם

2. שיח על קדושת הארץ

המורה ישאל:
האם יש כאן תלמידים שהם או הוריהם לא נולדו בארץ?
למי יש שכנים או מכרים שהיגרו מארץ אחרת?
למה יהודים רבים משתוקקים לגור דווקא בארץ ישראל?
במשך אלפיים שנות גלות לא חדל עם ישראל לחלום, לחשוב ולהתפלל על שיבה לארץ ישראל. יהודים בכל הדורות שאפו להגיע לארץ הקודש. מדוע?

3. ממעלותיה של ארץ הקודש

- הארץ המובטחת
- השגחה פרטית
- מצוות התלויות בארץ
- שער השמים
- מקום השראת השכינה בבית המקדש
- מקום הנבואה
- ארץ זבת חלב ודבש

ממעלותיה של ארץ הקודש - דף מידע למורה

- **הארץ המובטחת -** "לזרעך אתן את הארץ הזאת" ארץ ישראל היא הארץ שניתנה לנו בהבטחה של הקב"ה לאבותינו, ונכרתה עליה ברית.
אנחנו מזכירים את זה יום יום בתפילה. "זָכְרוּ לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ דָּבָר צָוָה לְאַלְף דוֹר: אֲשֶׁר כָּרַת אֶת אֲבֹרָהֶם וְשִׁבְעוּתוֹ לְיִצְחָק: וַיַּעֲמִידָהּ לְיַעֲקֹב לְחֶקֶל לְיִשְׂרָאֵל בְּרִית עוֹלָם: לֵאמֹר לְךָ אֶתֵּן אֶרֶץ כְּנָעַן חֶבְל נַחֲלָתְכֶם." (דברי הימים א' ט"ז י"ד-כ"ב)
- **השגחה פרטית -** "ארץ אשר עיני ה' אלוקיך בה". (דברים י"א י"ב)
- **מצוות התלויות בארץ -** מצוות השייכות לקרקע ואפשר לקיימם רק בארץ ישראל, כמו שמיטה ומעשרות.
(מצוות נוספות: חלה, עורלה, כלאי זרעים, כלאי הכרם, חדש, לקט, שכחה, פאה, פרט, עוללות, ביכורים, תרומות ומעשרות, ראשית הגז, שביעית ויובל).
- **שער השמים -** ארץ ישראל היא טבורו של עולם, שמשם כל השפע יורד לעולם.
הרמב"ן מציין כי השפע האלוקי היורד לעולם עושה את ראשית דרכו מבחינה רוחנית תחילה לארץ ישראל, ומשם הוא ממשיך את דרכו לכל רחבי העולם. להורות כי ארץ ישראל מהווה צינור רוחני, שבזכותו ודרכו ניזון העולם כולו.
- **מקום השראת השכינה בבית המקדש -** ומשחרב, השכינה לא זזה מהכותל המערבי.
- **מקום נבואה -** עיקר מקום הנבואה הוא בארץ ישראל, ארץ הקודש, אשר נועדה לגילוי דבר ה' לעולם. כך בפועל, רוב ככל הנביאים חיו בארץ ישראל ירושלים, עיר הקודש והמקדש, הייתה מרכז הנבואה, וכפי שאמרו חכמים: כל נביא שלא פורש שם עירו בידוע שהוא מירושלים (מגילה טו, א). לעומת זאת, בחוץ לארץ אין כמעט אפשרות להתנבא וכפי שאמרו חכמים: "אין השכינה נגלית בחוצה לארץ". (מכילתא י"ב, א') לכן, כאשר יונה הנביא רצה להפסיק להתנבא על אשור הוא יצא מהארץ.
- **ארץ זבת חלב ודבש -** ר' אליעזר אומר: 'חלב' - זה חלב הפירות, 'דבש' - זה דבש תמרים. "כאשר נשבעת לאבותינו ארץ זבת חלב ודבש. שתיתן טעם בפירות". (רבינו בחיי, דברים כ"ו)

התאמה לכיתות א-ב: המורה יסביר על קדושת הארץ על ידי משלים שונים מעולמם של הילדים הצעירים.

השגחה פרטית: דמיינו מגרש החלקה על קרח מחולק לשני מתחמים. במתחם אחד המחליקים מלווים בקבוצת מאמנים, מדריכים ומשגיחים.

במתחם השני ישנה השגחה של בחורים צעירים ומתלמידים. היכן הייתם בוחרים להחליק? מדוע?
שער השמים: צינור גדול בעל משאבת מים משוכללת הותקן להשקיית שדה רחב ועשיר. בעלי שדות נוספים באזור חיברו צינורות שונים, כדי שגם השדות שלהם ירוויחו מהמים הזורמים. אך האם עוצמת המים זהה? כך ארץ ישראל היא הצינור המרכזי לשפע היורד ממרום ודרכה עוברות מתנות ה' לכל הארצות האחרות.

4. יישום

המורה יציג כובעים ופרטי לבוש השייכים לארצות שונות (סומבררו מקסיקני, תרבוש ערבי, כובע סיני, מקלות סינים, מניפה יפנית, קבקבי עץ הולנדיות וכדומה).
 אפשרויות נוספות:

- * הכנת בובות אצבע [מצורף בנספח 9](#)
- * עלילון דמויות מהתפוצות. [מצורף בנספח 10](#)

תלמידים יתחפשו לדמויות מהעולם (או יציגו בעזרת בובות) ויספרו לחברי הכיתה למה הם רוצים לעלות לארץ ישראל.
 למשל: "אני רוצה לעלות לארץ ישראל כדי לקיים את מצוות השמיטה"; "אני עולה לארץ ישראל כי אני משתוקק להגיע לכותל המערבי, להתפלל במקום השראת השכינה"; "אני רוצה לעלות לא"י בשביל לחיות בין יהודים, ארץ ישראל זו הארץ שלנו! ועוד.
 אם בחרתם בעלילון - כל תלמיד יבחר דמות ויכתוב בגוף ראשון את סיבת עלייתו.

_____ ארץ מוצא
 _____ ארץ מוצא האב
 _____ ארץ מוצא הסבא או הסבתא מצד האב
 _____ ארץ מוצא האם
 _____ ארץ מוצא הסבא או הסבתא מצד האם

 _____ שם פרטי
 _____ שם משפחה
 _____ גיל
 _____ מספר ילדים

_____ ארץ מוצא
 _____ ארץ מוצא האב
 _____ ארץ מוצא הסבא או הסבתא מצד האב
 _____ ארץ מוצא האם
 _____ ארץ מוצא הסבא או הסבתא מצד האם

 _____ שם פרטי
 _____ שם משפחה
 _____ גיל
 _____ מספר ילדים

_____ ארץ מוצא
 _____ ארץ מוצא האב
 _____ ארץ מוצא הסבא או הסבתא מצד האב
 _____ ארץ מוצא האם
 _____ ארץ מוצא הסבא או הסבתא מצד האם

 _____ שם פרטי
 _____ שם משפחה
 _____ גיל
 _____ מספר ילדים

_____ ארץ מוצא
 _____ ארץ מוצא האב
 _____ ארץ מוצא הסבא או הסבתא מצד האב
 _____ ארץ מוצא האם
 _____ ארץ מוצא הסבא או הסבתא מצד האם

 _____ שם פרטי
 _____ שם משפחה
 _____ גיל
 _____ מספר ילדים

דבק

דבק

דבק

דבק

דבק

דבק

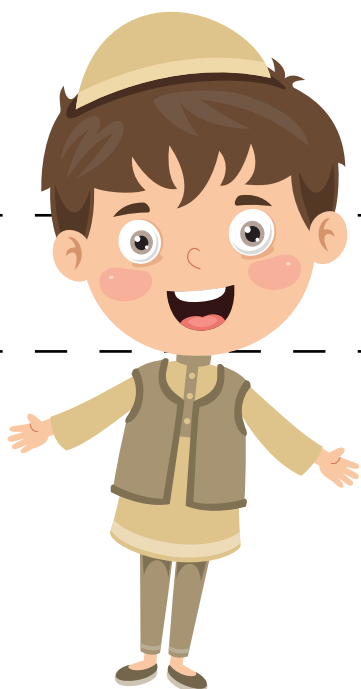
דבק

דבק

דבק

דבק

קיבוץ גלויות

כ'גול ה-מ

קיבוץ גלילות

כיתות ה-ח

חודש אדר מזמן לנו הזדמנות מיוחדת לעסוק בפלא החיבור שבין יהודים בקצות תבל. במגילת אסתר, המן מתאר את מצבנו בגלות: "יִשְׁנֹנוּ עִם אֶחָד מִפָּזָר וּמִפֶּזֶד בֵּין הָעַמִּים". מדרש המהר"ל, המובא במהלך השיעור, מסביר את מהות הקושי שעליו מצביע המן: בני ישראל "נעשו ערבים זה לזה" והפכו לעם אחד ומחובר באמת רק כאשר הגיעו יחד לארץ ישראל, שהיא "מקום אחד" המאחד אותם לגמרי.

מול מציאות הפיזור הזו, ניצבת קריאתה העוצמתית של אסתר המלכה: "לֹא כְנוֹס אֶת כָּל הַיְּהוּדִים". אסתר מלמדת אותנו שגם כאשר אין לנו מקום גיאוגרפי משותף, חלה עלינו החובה ליצור "כינוס" וחיבור בלבבות. ציון שבוע התפוצות בחודש אדר מזמין את הלומדים לקיים את הציווי של אסתר. דרך היכרות עם מפגש התרבויות והסיפורים של קהילות ישראל בעולם, אנו מגלים כיצד נשמרת הערבות ההדדית, וכיצד כל קהילה היא חוליה מהותית ובלתי נפרדת בבניין האומה, על אף המרחק והפיזור הגיאוגרפי.

מקדם ומפתח מיומנויות חברתיות:

מעורבות והשתלבות חברתית, ערבות הדדית, אמפטיה וקבלת השונה דרך היכרות עם תרבויות וקהילות מרחבי העולם.

קיבוץ גלילות חומת אביגד ה-ח

מטרת הפעילות:

להתחבר לשרשרת הדורות, להכיר את העושר התרבותי ואת סיפוריהן של קהילות ישראל השונות בתפוצות, ולעמוד על פלא החיבור והערבות ההדדית של העם היהודי גם בהיותו "מפוזר ומפורד".

אביזרים:

תעודות זהות "שרשרת הדורות" לכל תלמיד (מצורף בנספח 11) ופנקס כיתתי "מחברים את התפוצות". (מצורף בנספח 12)

הטרמה:

1. לחלק לתלמידים את תעודת הזהות ולבקש מהם להחזיר אותה מלאה.
2. לבקש מהתלמידים להביא חפצים שונים שעברו במשפחותיהם מדור לדור, תוך מתן דגש לפריטים הקשורים לחג הפורים, לדוגמה: מגילת אסתר העוברת במשפחה, רעשן מסורתי מארץ המוצא, כלי חגיגי למשלוח מנות, או תצלומים מהתכנסויות פורים של הקהילה בחו"ל. ולראיין בן המשפחה אודות הסיפור שעומד מאחורי החפץ.

מהלך הפעילות:

תעודת זהות: התלמידים יתבוננו בתעודת הזהות שמילאו.

שיח כיתתי: למי שיש בתעודת הזהות שלו סיפור עלייה - ישתף את בני הכיתה. התלמידים יתבקשו לחפש פרטים משותפים כגון ארץ מוצא, משחק ילדות ועוד. תלמידים שמשפחתם חיה בארץ מספר דורות יספרו כמה דורות המשפחה שלהם בארץ.

סיפורי עלייה: התלמידים שהביאו חפצים יגוללו בפני הכיתה את סיפורו של החפץ.

דין

1. במה תורמת הארץ לאומה?

חשבו על חניכים שגרים יחד בפנימייה. איך הם היו לפני שהגיעו לפנימייה? מה יקרה אחרי תקופה ממושכת של מגורים משותפים? מה החיבור הזה יגרום להם? אילו שינויים הם יעברו? חשבו על תחומים שונים (חברה, כלכלה, תרבות, מנהגים, הרגלים ועוד).
ארץ ישראל היא בית משותף לכולנו!

מדרש

המהר"ל (נתיב הצדקה פרק ו'): "כאשר עברו ישראל את הירדן - נעשו ערבים זה לזה, כי נקרא ערב - שמעורב עם השני. ולא נעשו ישראל מחוברים להיות עם אחד, עד שבאו לארץ והיה להם מקום אחד הוא ארץ ישראל. ועל ידי ארץ ישראל הם עם אחד לגמרי." ולכן אמרה התורה: "את כספך לא תיתן לו בנשך אני ה' ... אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים לתת לכם את ארץ כנען להיות לכם לאלוקים." (ויקרא כ"ה, ל"ח) כי בזכות ארץ ישראל הם עם אחד ואז יש להם אל אחד ולפיכך "כספך לא תיתן בנשך". (כי הריבית גורמת לפיצול ופירוד).

2. בין "מפוזר ומפורד" ל"לך כנוס" - האתגר שלנו כיום:

לאור דברי המהר"ל, המסביר כי בני ישראל "נעשו ערבים זה לזה" והפכו לעם אחד רק כאשר הגיעו לארץ ישראל המאוחדת אותם, עולה שאלה גדולה על חיינו בתפוצות. בחודש אדר אנו קוראים על המן, שזיהה את הפיזור שלנו בגלות כנקודת חולשה וטען: "יִשְׁנֹנוּ עִם אֶחָד מִפְּזָר וּמִפֹּרֵד בֵּין הָעַמִּים". מול מציאות מורכבת זו, ניצבת קריאתה העוצמתית של אסתר המלכה המצווה: **"לך כנוס את כל היהודים"**. אסתר מלמדת אותנו שגם בהיעדר מקום גיאוגרפי משותף, חלה עלינו החובה ליצור "כינוס" וחיבור עמוק בלבבות, המנצח את המרחק.

שאלה לדיון עם הלומדים:

"אם המהר"ל אומר שהחיבור והערבות ההדדית תלויים במקום אחד משותף, כיצד אנו יכולים לקיים את ציוויה של אסתר 'לך כנוס' כאשר אנו מפוזרים ברחבי העולם? באילו דרכים מעשיות יכולים אנו, כילדים וכנוער החיים בארץ ישראל, לגשר על הפער הגיאוגרפי ולשמור על אחדות עמוקה וקשר הדוק עם חברינו בקהילות היהודיות בתפוצות?"

(לאחר הדיון בשאלה, המורה יעביר בכיתה פנקס שכותרתו "מחברים את התפוצות", וכל תלמיד יכתוב עצה או רעיון מעשי לחיזוק הקשר והאחדות עם יהדות התפוצות).

רעיון לסיום:

המורה יציג את מפת העולם, או גלובוס וינעץ סיכה בארץ ישראל. כל מי שלמשפחתו יש שורשים בארץ אחרת, יוזמן להעביר חוט מארץ המוצא אל ארץ ישראל.

כדי להעצים את מסר שבוע התפוצות, מזמינים את הלומדים למתוח חוטים גם בין הקהילות השונות בתפוצות. רשת החוטים הענפה והסבוכה שתיווצר על הלוח תמחיש באופן חזותי כיצד כולנו קשורים זה בזה ברשת עולמית אחת גדולה ובלתי ניתנת לניתוק, המנצחת את המציאות של עם "מפוזר ומפורד".

יש אפשרות להקרין את מפת העולם על לוח מגנטי ולהעביר חוט שבשני צידיו סיכות משרדיות.

אני	אבא / אמא	סבא / סבתא	סבא / סבתא רבא	
				באיזו ארץ נולדתם?
				לעולים ארצה - מהי סיבת העלייה?
				אילו שפות אתם יודעים?
				מה היה המשחק האהוב עליכם בילדות?
				מה היה המקצוע האהוב עליכם בבית הספר?
				מה למדתם מההורים שלכם?
				אילו מאכלים נהגתם להכין/ לשלוך בפורים?
				כיצד נהגתם לחגוג את חג הפורים בארץ מוצאכם?

